

Informatiegebruik door schoolleiders en leerkrachten

Roos Van Gasse

Jan Vanhoof

Paul Mahieu

Peter Van Petegem

Garant

Studiedag

24 februari 2015

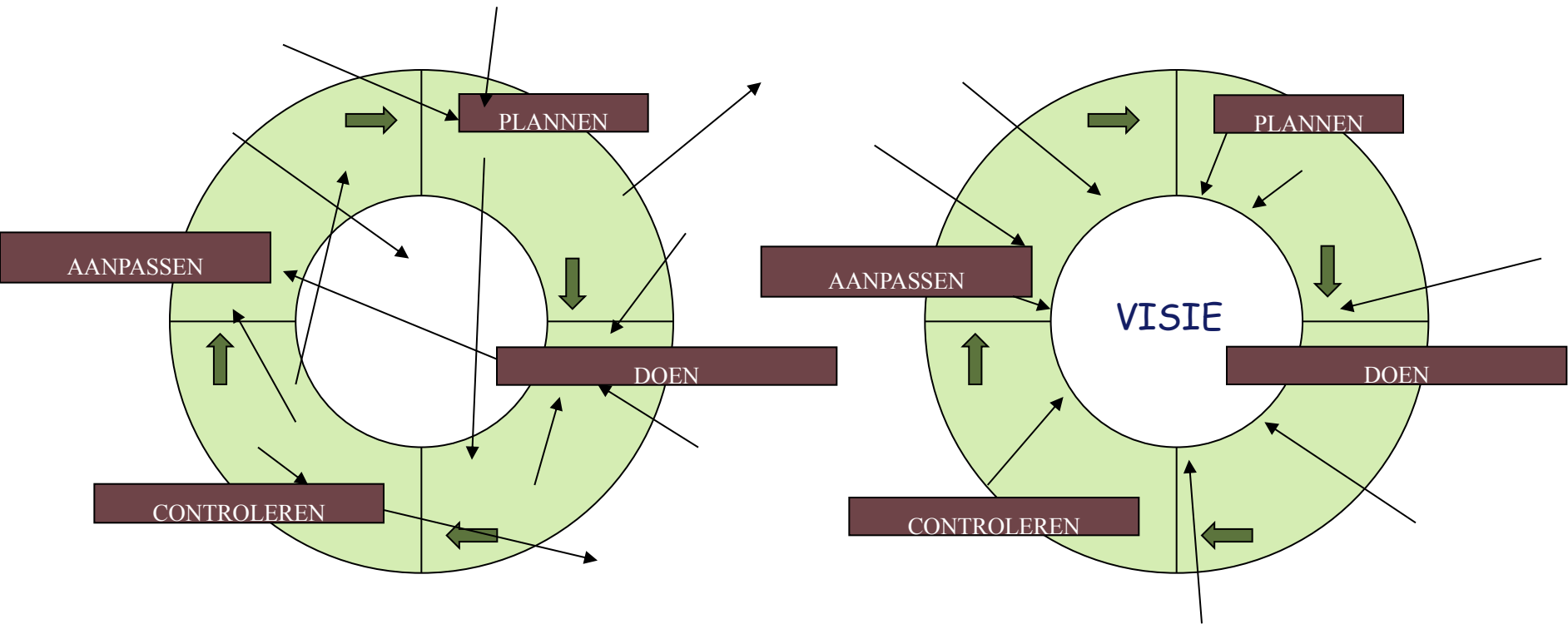

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

De visie gevisualiseerd: geïnformeerde school- en klasontwikkeling

Streefbeeld verruimen

De onderzoekende professional

Kwaliteitszorg

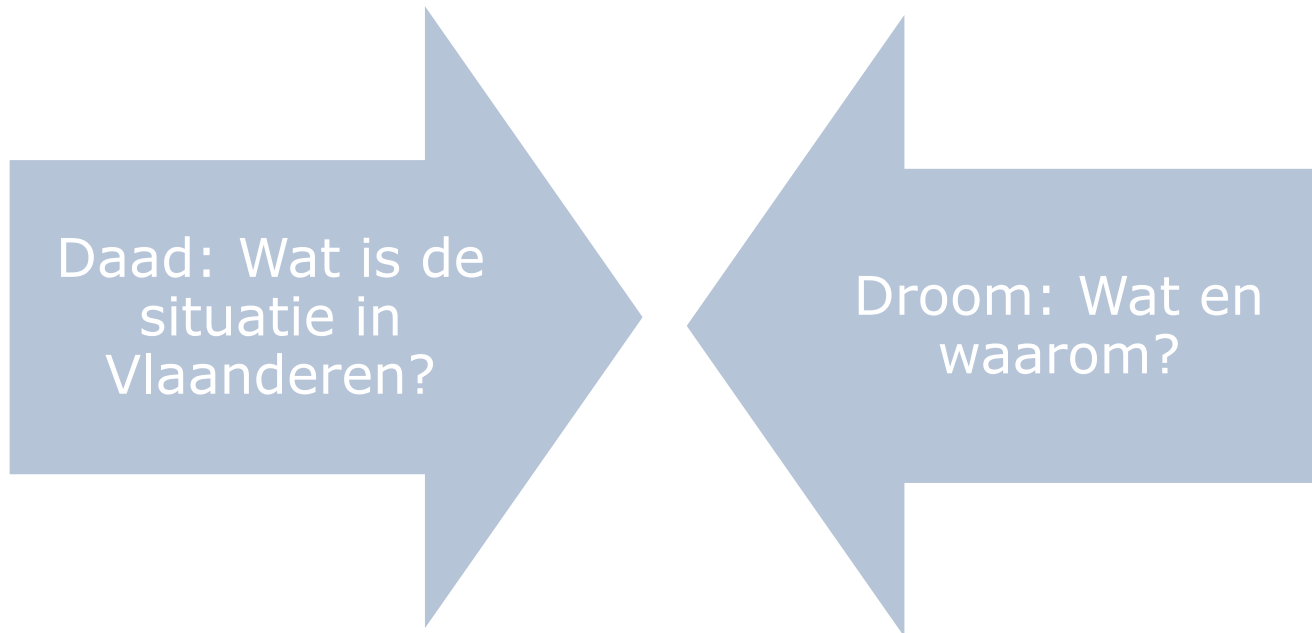
Achtergrond bij deze studie

- Informatiegebruik als instrument voor (kennis)ontwikkeling en als cruciale factor bij verantwoordingsprocessen!?
- Informatiegebruik als (meer/voor)waarde bij het nemen van waardevolle beleids- en praktijkbeslissingen!?
- Tal van factoren die een versterkende of belemmerend werken!?

Centrale onderzoeksvragen

- Welke informatie hanteren schoolleiders en leerkrachten bij het vormgeven aan hun beleid en praktijk?
- Welke informatiebehoefte bestaan er bij schoolleiders en leerkrachten?
- Hoe percipiëren schoolleiders en leerkrachten de afstemming van het informatieaanbod op hun – behoeften?
- Welke factoren faciliteren en/of belemmeren het gebruik van beschikbare informatie?

Drie centrale ideeën

- Informatiegebruik is een waardevol gegeven
- Er is veel potentieel, maar dit wordt (nog) niet altijd ten volle benut
- U kan het tij keren

Doelgericht en cyclisch informatiegebruik

Informatiegebruik: een conceptuele verheldering

Wat is informatie?

- Context-, input-, proces- of outputgegevens
- Gedocumenteerd
- Doelgericht en systematisch verzameld

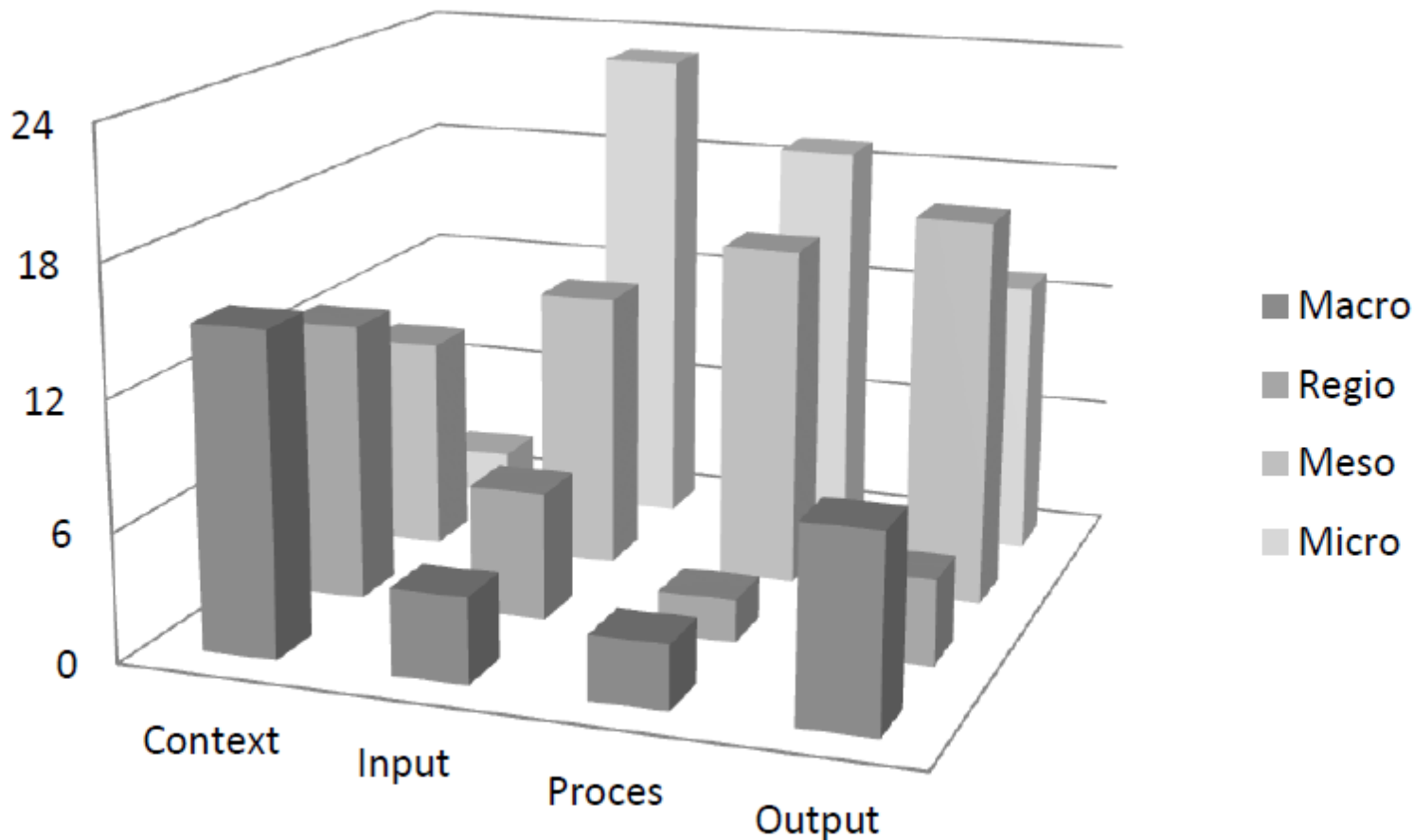
Informatie

	Context	Input	Proces	Output
Macro	Op til staande innovaties (vb. tablets)	Verdeling SES over Vlaamse scholen	Onderzoek naar beleidsvoerend vermogen	Peilingen, PISA, ...
Regio	Beleidskeuzes van de koepel	Schoolloopbanen in de scholengemeenschap	Vormgeving zorg in andere scholen	Prestaties op IDP of OVSG-proef
Meso	Omgevingsanalyse van de school	Kenmerken leerlingenpopulatie	Kwaliteit van methode	Slaagpercentages vervolgonderwijs
Micro	Verwachtingen van ouders	Voorkennis van leerlingen	Informatie over vriendschappen	Leerprestaties van leerlingen

Informatiegebruik in scholen

Interviews met 12 schoolleiders en 12 leerkrachten

Informatiegebruik in scholen

Een schoolleider over het gebruik van inputinformatie op microniveau:

"Wij weten dat kinderen die, zonder een verhuis, in de loop van hun carrière naar een andere school op zoek zijn meestal wel al een rugzakje bijhebben. Wij gaan daar altijd over informeren bij de vorige school of bij het CLB."

(schoolleider basisonderwijs, basisschool 2).

Item	gem	SD
Gebruik van contextinformatie op een vijfpuntenschaal		
Ik gebruik informatie over...		
1. ...demografische ontwikkelingen in de schoolbuurt.	2.70	1.16
2. ...sociaal-culturele ontwikkelingen in de schoolbuurt.	3.00	1.15
3. ...op til staande innovaties in het onderwijs.	3.35	1.03
4. ...beleidskeuzes van de koepel.	3.13	1.11
5. ...beleidskeuzes van het Departement Onderwijs en Vorming.	3.07	1.09
6. ...nieuwe regelgeving.	3.34	1.07
Gebruik van inputinformatie op een vijfpuntenschaal		
Ik gebruik informatie over...		
1. ...de sociaal-economische achtergrond van leerlingen.	3.73	0.99
2. ...het aanvangsniveau (cf. voorkennis) van leerlingen.	3.94	0.92
3. ...de gezinssituatie van leerlingen.	3.84	0.94
4. ...de thuistaal van leerlingen.	3.81	1.04
5. ...de voormalige schoolloopbaan van leerlingen.	3.73	1.01

Gebruik van procesinformatie op een vijfpuntenschaal

Ik gebruik informatie over...

1.	...de (kwaliteit van de) instructie in de klas.	3.47	1.03
2.	...de pedagogische aanpak in de klas.	3.73	0.94
3.	...de (kwaliteit van de) evaluatieaanpak in de klas.	3.63	0.97
4.	...de zorgaanpak in de school.	3.79	0.96
5.	...(de kwaliteit van) het leiderschap op school.	2.94	1.12
6.	...het welbevinden van leerkrachten in deze school.	3.04	1.15
7.	...het welbevinden van leerlingen in deze school.	3.16	1.11

Gebruik van outputinformatie op een vijfpuntenschaal

Ik gebruik informatie over...

1.	...cognitieve prestaties van leerlingen.	3.91	0.85
2.	...niet-cognitieve prestaties van leerlingen.	3.71	0.95
3.	...cognitieve prestaties van onze leerlingen in vergelijking met deze van leerlingen uit andere scholen.	2.23	1.16
4.	...niet-cognitieve prestaties van onze leerlingen in vergelijking met deze van leerlingen uit andere scholen.	2.06	1.04
5.	...slaagkansen van onze leerlingen in het vervolgonderwijs.	2.91	1.24
6.	...de onderwijsloopbaan van leerlingen (oa. zittenblijven).	3.44	1.16
7.	...de tevredenheid van onderwijsinstellingen waarnaar onze leerlingen doorstromen.	2.64	1.23
8.	...de tevredenheid van onze leerlingen over de school.	3.14	1.11
9.	...de tevredenheid van ouders over de school.	3.11	1.10
10.	...de tevredenheid van leerkrachten over de school.	3.02	1.14

		Nooit	Zelden (jaarlijks)	Af en toe (elk semester)	Vaak (maandelijks)	Heel vaak (wekelijks tot dagelijks)	Totaal
		%	%	%	%	%	%
Hoe vaak maakt u gebruik van volgende informatiebronnen voor het vormgeven van uw werkzaamheden binnen de school?							
1.	Zelfgemaakte leerlingtoetsen	11.6	5.3	17.0	26.1	40.0	100
2.	Methodegebonden toetsen	19.8	13.5	22.0	25.4	19.3	100
3.	Methodeonafhankelijke toetsen	16.0	12.0	31.8	26.0	14.2	100
4.	Gestandaardiseerde toetsen, ontwikkeld binnen een koepel	52.5	20.4	15.3	8.0	3.8	100
5.	Gestandaardiseerde toetsen, ontwikkeld binnen het Centrum voor Schoolfeedback	82.4	11.0	5.1	1.1	0.3	100
6.	Gestandaardiseerde toetsen, vanuit de Vlaamse Overheid	75.6	16.1	6.2	1.4	0.6	100
7.	Gestandaardiseerde toetsen n.a.v. (internationaal) onderzoek	79.6	14.4	4.6	0.9	0.5	100
8.	Publicaties/rapporten van de Vlaamse Overheid	50.3	23.7	19.2	5.2	1.6	100

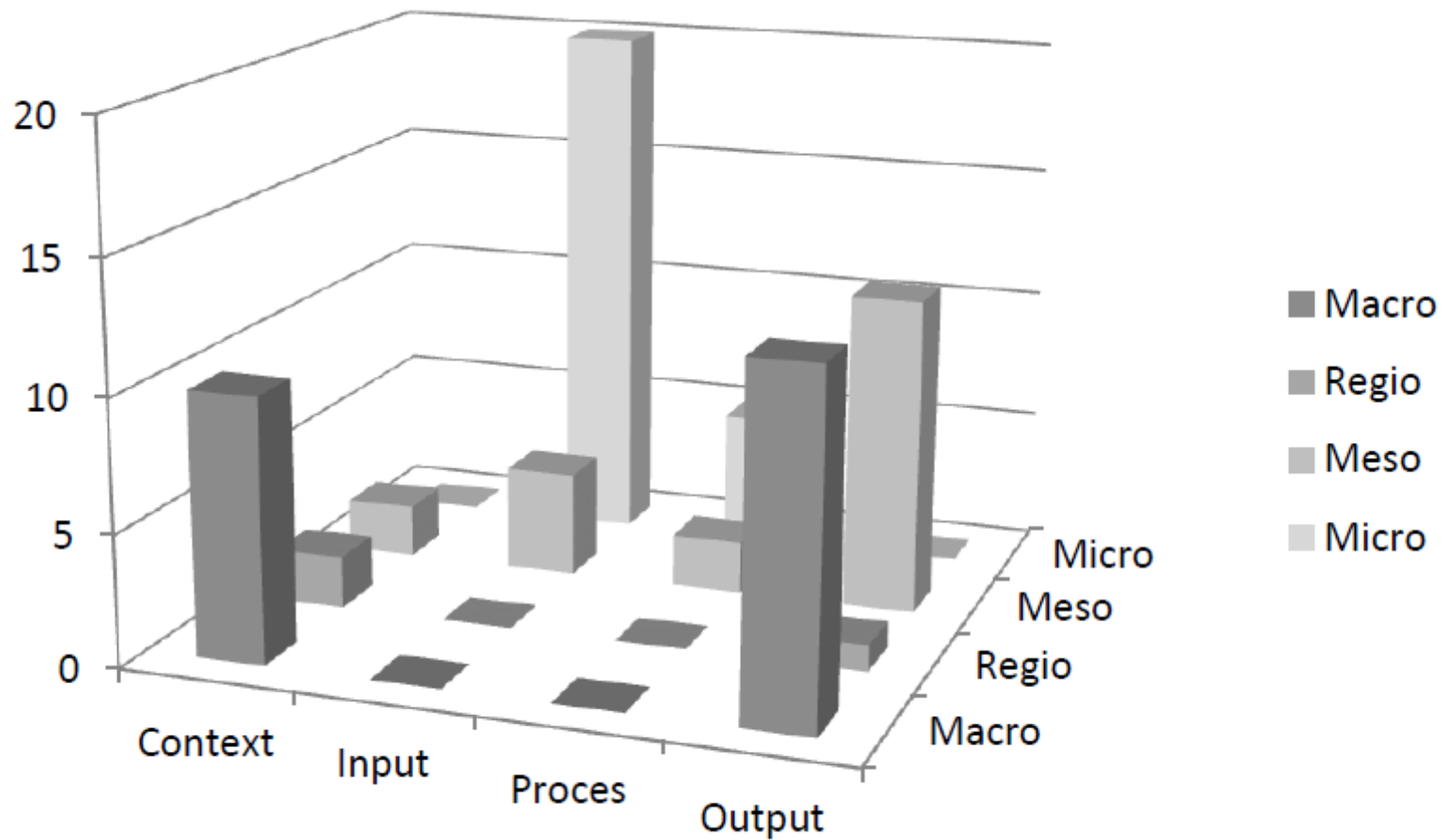

	Nooit	Zelden (jaarlijks)	Af en toe (elk semester)	Vaak (maandelijks)	Heel vaak (wekelijks tot dagelijks)	Totaal	
	%	%	%	%	%	%	
Hoe vaak maakt u gebruik van volgende informatiebronnen voor het vormgeven van uw werkzaamheden binnen de school?							
9.	Publicaties/rapporten van de stad/gemeente	59.9	21.9	14.6	2.7	0.8	100
10.	Publicaties van het lokale overlegplatform (LOP)	63.2	19.8	12.7	3.6	0.7	100
11.	Leerlingendossiers	8.4	9.7	26.7	32.5	22.8	100
12.	Feedbackrapporten n.a.v. wetenschappelijk onderzoek	32.3	34.1	25.2	6.8	1.6	100
13.	Zelfevaluatie-rapporten n.a.v. bevragingen vanuit de school zelf	11.8	27.2	37.5	19.2	4.2	100
14.	Doorlichtingsverslagen van deze school	13.7	30.2	35.9	15.2	5.1	100

Informatiebehoeften in scholen

Interviews met 12 schoolleiders en 12 leerkrachten

Informatiebehoeften in scholen

Een schoolleider uit het secundair onderwijs over zijn informatiebehoeften:

"In persberichten staat dat er een laag slaagpercentage is bij de toelatingsproef voor geneeskunde. Daar krijgen wij geen informatie over teruggekoppeld. Ik hoef niet te weten welke leerling wel of niet geslaagd is, maar de algemene slaagcijfers voor mijn school zouden interessant zijn."

(schoolleider secundair onderwijs, secundaire school 2)

Item	gem	SD
Behoeftte aan contextinformatie op een vijfpuntenschaal		
Ik heb behoefte aan meer informatie over...		
1. ...demografische ontwikkelingen in de schoolbuurt.	2.67	1.10
2. ...sociaal-culturele ontwikkelingen in de schoolbuurt.	2.81	1.10
3. ...op til staande innovaties in het onderwijs.	3.23	1.11
4. ...beleidskeuzes van de koepel.	3.01	1.07
5. ...beleidskeuzes van het Departement Onderwijs en Vorming.	3.02	1.08
6. ...nieuwe regelgeving.	3.15	1.09
Behoeftte aan inputinformatie op een vijfpuntenschaal		
Ik heb behoefte aan meer informatie over...		
1. ...de sociaal-economische achtergrond van leerlingen.	3.24	1.08
2. ...het aanvangsniveau (cf. voorkennis) van leerlingen.	3.23	1.15
3. ...de gezinssituatie van leerlingen.	3.17	1.13
4. ...de thuistaal van leerlingen.	3.00	1.18
5. ...de voormalige schoolloopbaan van leerlingen.	3.17	1.15

Behoefte aan procesinformatie op een vijfpuntenschaal			
Ik heb behoefte aan meer informatie over...			
1.	...de (kwaliteit van de) instructie in de klas.	3.16	1.06
2.	...de pedagogische aanpak in de klas.	3.20	1.07
3.	...de (kwaliteit van de) evaluatieaanpak in de klas.	3.26	1.07
4.	...de zorgaanpak in de school.	3.13	1.11
5.	...(de kwaliteit van) het leiderschap op school.	2.94	1.12
6.	...het welbevinden van leerkrachten in deze school.	3.04	1.15
7.	...het welbevinden van leerlingen in deze school.	3.16	1.11
Behoefte aan outputinformatie op een vijfpuntenschaal			
Ik heb behoefte aan meer informatie over...			
1.	...cognitieve prestaties van leerlingen.	2.96	1.01
2.	...niet-cognitieve prestaties van leerlingen.	3.10	1.02
3.	...cognitieve prestaties van onze leerlingen in vergelijking met deze van leerlingen uit andere scholen.	2.56	1.16
4.	...niet-cognitieve prestaties van onze leerlingen in vergelijking met deze van leerlingen uit andere scholen.	2.47	1.15
5.	...slaagkansen van onze leerlingen in het vervolgonderwijs.	3.22	1.21
6.	...de onderwijsloopbaan van leerlingen (oa. zittenblijven).	2.97	1.13
7.	...de tevredenheid van onderwijsinstellingen waarnaar onze leerlingen doorstromen.	3.10	1.18
8.	...de tevredenheid van onze leerlingen over de school.	3.14	1.11
9.	...de tevredenheid van ouders over de school.	3.11	1.10
10.	...de tevredenheid van leerkrachten over de school.	3.02	1.14

De resultaten van informatiegebruik

- Instrumenteel informatiegebruik
  - Informatie leidt tot beslissingen of veranderingen op school

"Door een instroom van de vele anderstaligen hebben wij de zorg moeten reorganiseren en hebben wij een aparte zorgklas voor de anderstaligen. Wij hebben ook in de kleuterklas omwille van de instroom een overgangsklas gemaakt."

(leerkracht basisonderwijs, basisschool 4)

Item	gem	SD
De wijze waarop wij in deze school informatie gebruiken, draagt bij tot...		
...concrete actiepunten om mijn werkzaamheden binnen de school te verbeteren.	3.83	0.83
...het beter onderbouwen van beslissingen.	3.89	0.78
...het doelbewust volgen van nascholingen / professionaliseringsactiviteiten.	3.87	0.85
...het opvolgen van het welbevinden van leerlingen.	4.02	0.79
...het opvolgen van de leerwinst van leerlingen.	3.92	0.83
...het vormgeven van het leren op school.	3.88	0.82
...het vormgeven van de leerlingenbegeleiding op school.	3.97	0.80

De resultaten van informatiegebruik

- Conceptueel informatiegebruik
  - Informatie verandert het denken over bepaalde onderwijsprocessen

"Er is bijvoorbeeld een leerling die het eigenlijk niet zo heel goed deed op school, die zijn jaar opnieuw gedaan heeft. Maar door informatie over zijn familiale achtergrond kan je dat beter kaderen. School is geen prioriteit. Die jongen moet geld gaan verdienen, eerst en vooral. Die moet gaan werken."

(leerkracht secundair onderwijs, secundaire school 3)

Item	gem	SD
De wijze waarop wij in deze school informatie gebruiken, draagt bij tot...		
...visie-ontwikkeling binnen de school.	3.82	0.87
...een duidelijkere visie omtrent wat goed onderwijs is.	3.78	0.88
...een grondiger inzicht in onze leerlingen.	3.98	0.76
...een meer kritische houding ten aanzien van mijn eigen functioneren.	3.89	0.81
...een grondiger inzicht in de sterktes en zwaktes van mijn werkzaamheden binnen de school.	3.81	0.84
...een grondigere kennis van de sterktes en zwaktes van de school.	3.76	0.86

De resultaten van informatiegebruik

- Symbolisch informatiegebruik
  - Informatie leidt tot het overtuigen van anderen of het legitimeren van beslissingen

"Als er informatie is die er op wijst dat er hier en daar dingen niet goed lopen, dan moet die informatie naar het team gaan. Dan moet je de eerlijkheid hebben om te zeggen: "Kijk dat niet zomaar een aanvoelen, maar dat kan onderbouwd worden. En als we dat anders aanpakken dan zal het resultaat verbeteren."

(schoolleider secundair onderwijs, secundaire school 1)

Item	gem	SD
De wijze waarop wij in deze school informatie gebruiken, draagt bij tot...		
...een sterker bewustzijn van keuzes die ik maak.	3.81	0.81
...het sterker onderbouwen van mijn standpunten.	3.81	0.80
...het krachtiger staven van mijn eigen overtuigingen.	3.76	0.82
...het beter verantwoorden van keuzes die ik maak.	3.84	0.79
...het sterker beargumenteren van mijn visie naar anderen toe.	3.78	0.83

De resultaten van informatiegebruik

- Strategisch informatiegebruik
  - Informatiegebruik vanuit strategische overwegingen

"Als je een klas van 20 leerlingen hebt, is het moeilijk om te monitoren of je leerlingen de remediëringsoefeningen maken. Met die wintoets [een digitaal remediëringspakket] wordt dat wel een pak waterdichter. Dan kan ik eigenlijk op het einde van het jaar zeggen: "Daar heb je niet aan gewerkt."

(leerkracht secundair onderwijs, secundaire school 3)

Item	gem	SD
De wijze waarop wij in deze school informatie gebruiken, draagt bij tot...		
...het creëren van een positief imago van onze school.	3.91	0.84
...het verantwoorden van onze manier van werken naar de buitenwereld toe.	3.92	0.81
...het aantrekken van meer leerlingen.	3.64	0.94
...een sterk vertrekpunt bij het afleggen van verantwoording aan de onderwijsinspectie.	3.84	0.83

Informatiemakelaarschap

Informatiemakelaarschap draait om het creëren van informatiemobiliteit en het creëren van een omgeving die informatiegebruik stimuleert (CHSRF, 2003).

- Personen of instanties die informatiemobiliteit en een informatiegerichte cultuur stimuleren
- In theorie kan elk individu in een school de rol van informatiemakelaar voor zichzelf of voor anderen opnemen (vb. schoolleiders, leerkrachten of zorgcoördinatoren)

Informatiemakelaarschap

Drie centrale taken:

- (1) het verzamelen van informatie en ondersteunen van kennisontwikkeling

"Omdat er zoveel informatie toekomt, ga ik zelf niet op zoek naar informatie, of toch heel weinig."

(schoolleider basisonderwijs, basisschool 2)

- (2) het koppelen van een (bestaand) informatieaanbod aan informatiebehoeften

"We hebben een leerlingvolgsysteem en de meeste leerkrachten zijn daar snel mee weg en zetten daar ook alles in." (leerkracht secundair onderwijs, secundaire school 5)

- (3) het ontwikkelen van de capaciteit inzake informatiegebruik.

"De eerste doorlichting bracht aan het licht dat we te weinig aan onze leerlijn voor wereldoriëntatie dachten. Daarom hebben we manieren gezocht om in kaart te brengen hoe goed we het doen. De manier van werken die toen ontstaan is, is ook toepasbaar op andere domeinen in de school."

(leerkracht basisonderwijs, basisschool 6)

Werken aan beleidsvoerend vermogen

Ondersteunende relaties en samenwerking:

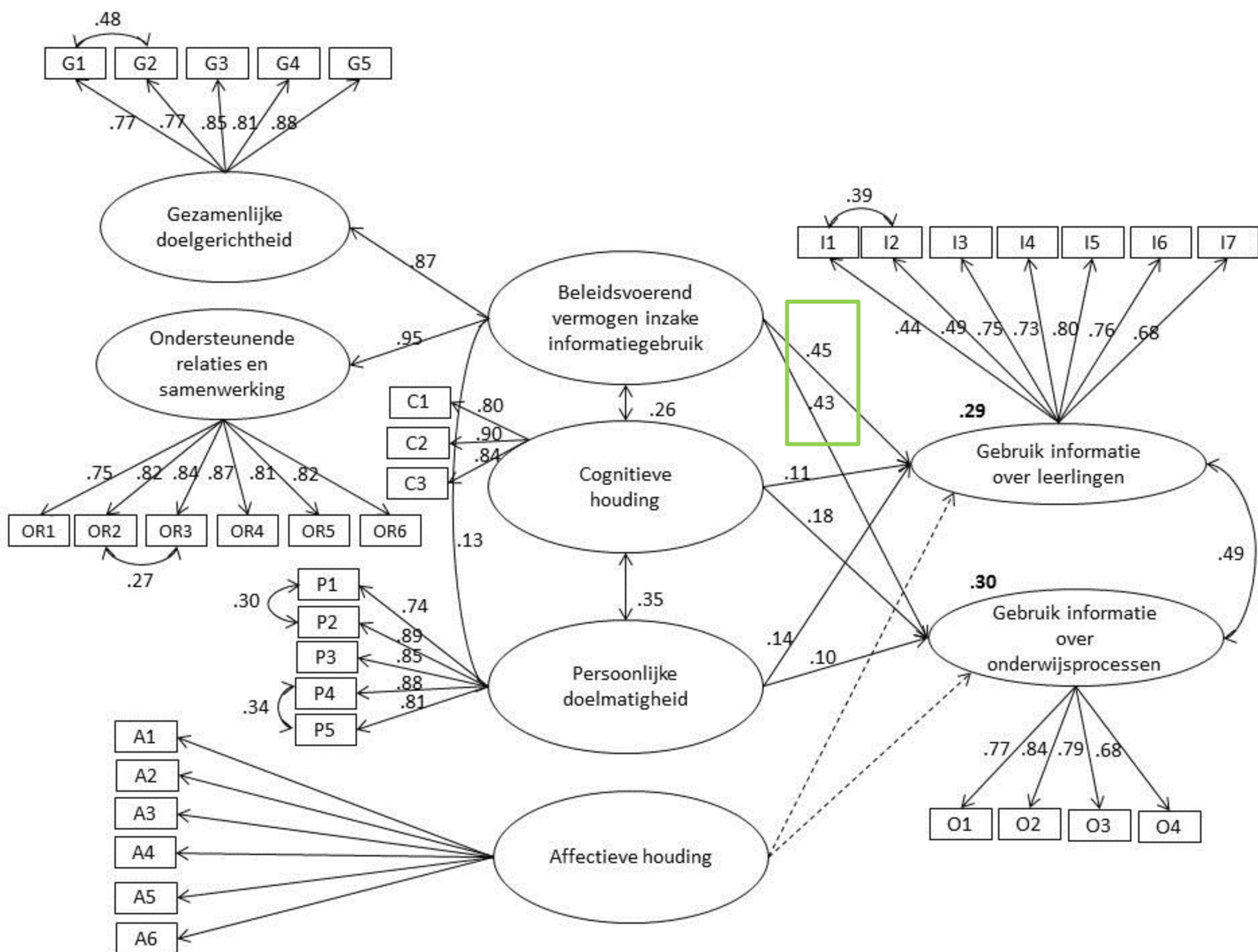
"Heel veel leeft in de gang. Kan die leerling volgen bij u? Moeten we daar niets extra's voor bedenken? Zouden we die niet eens een uur uit de klas nemen? Het gaat altijd maar over leerlingen." (schoolleider secundair onderwijs, secundaire school 3)

Gezamenlijke doelgerichtheid:

"Op basis van het doorlichtingsverslag hebben we in een coöperatieve vergadering samen gekozen om eerst aan begrijpend lezen te werken en pas daarna aan metend rekenen. Het is echt belangrijk dat je daar mensen mee de verantwoordelijkheid over geeft. Want anders wordt zo'n beslissing nooit gedragen." (leerkracht basisonderwijs, basisschool 5)

Beleidsvoerend
vermogen

Informatiegebruik

Beleidsaanbevelingen

- 8 leidende principes
- Gericht op verschillende actoren in het onderwijsveld, met de school als vertrekpunt
- Principes uitgewerkt in concrete aanbevelingen (schoolniveau + schooloverstijgend)

Zorg voor een wake-upcall

- Bewustwording: Volle potentieel van informatie wordt (nog) niet benut
- Leg de lat inzake informatiegebruik hoger

Breng informatiegebruik naar de kern van leren en onderwijzen

- Het gaat best ook/vooral over het pedagogisch-didactisch handelen van leraren (via klasobservaties, leerlingenbevragingen, (gezamenlijke) lectuur)
- Van 'autopsie-datagebruik' naar 'lerend/remediërend' datagebruik'

Voer een informatiebeleid dat focust op ontwikkeling, eerder dan op controleren

- Gebruik informatie formatief in plaats van (enkel) summatief
- Focus in het ter verantwoording roepen op de wijze waarop informatiegebruik tot (school/klas)ontwikkeling brengt, eerder dan verantwoording te vragen voor de resultaten als dusdanig
- Naar een gedeprivatiseerde klaspraktijk met horizontale verantwoording

Bouw (verder) aan een informatierijke omgeving en creëer informatiemobiliteit

- Definieer en expliciteer informatiebehoefte
- Inventariseer welke informatie (elders) reeds beschikbaar is
- Ontwikkel en verspreid toetsmateriaal en meetinstrumenten
- Integreer informatiegebruik in bestaande kwaliteitszorg-initiatieven

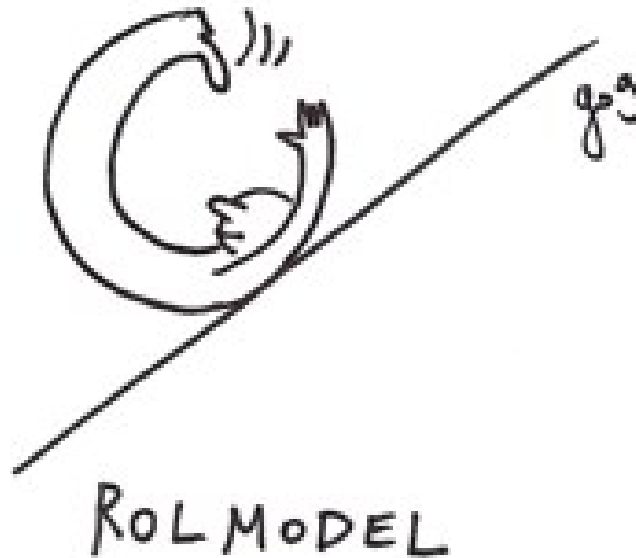
Investeer in informatiemakelaars

GEZOCHT:

makelaar m/v

Maak (rol)modellen zichtbaar

Meer weten?

Informatiegebruik door schoolleiders en leerkrachten

Roos Van Gasse
Jan Vanhoof
Paul Mahieu
Peter Van Petegem

Garant

U bent hier: [Onderwijs en Vorming](#) > [OBPWO](#) > 11.04

OBPWO

- Startpagina >
- Wat is OBPWO? >
- Relevante regelgeving >
- Oproep indiening onderzoeksvoorstellen >
- Afgeronde en lopende onderzoeksprojecten >
- Studiedagen en seminars onderwijsonderzoek >
- Andere Onderzoeksrapporten (buiten OBPWO) >
- Andere sites onderwijsonderzoek >
- Zoeken via FRIS Onderzoeksportaal >
- Contact >

11.04 Informatiegebruik door schoolleiders en leerkrachten

Promotor-coördinator:
Jan Vanhoof (Universiteit Antwerpen)

Promotoren:
Peter Van Petegem (Universiteit Antwerpen)
Paul Mahieu (Universiteit Antwerpen)

Looptijd:
1 augustus 2012 tot 31 januari 2014

Samenvatting van het onderzoeksoptzet:
Hoewel het (Vlaamse) onderwijs een lange traditie heeft, is het eerder recent erkend. Vooral nog is echter weinig bekend over de manier waarop schoolleiders en leerkrachten gebruik maken van bestaande praktijken ook evidentie aan voor de toekomst daarbij centraal. Om deze doelen te realiseren worden er onderzoeken en focusgroepgesprekken.

 [Beleidsamenvatting](#)

Van 'professionele ontwikkeling voor informatiegebruik' naar 'informatiegebruik voor professionele ontwikkeling'